

Raportti tarkastuskäynnistä, jonka Turun maakuntamuseon tutkija Heljä Brusila suoritti 30.12.2008 Nousiaisten Sontamalan Uunisvuorelle luola- ja kivilatomusilmoitusten vuoksi.

Sijainti: PK 1044 08 Koljola,

Luola: p=6730320, i=3233717

Kivilatomus: p=6730340, i=3233690 (tark. 8 m)

Tila: Tapani 538-443-12-6

Maanomistaja: Lasse ja Reija Tapani

NOUSIAINEN UUNISVUORI

Luola ja kaksi kivilatomusta

Maritta Lehvonen teki 29.12.2008 Turun maakuntamuseoon ilmoituksen kahdesta kivilatomuksesta, jotka hän oli havainnut maastoretkillään. Molemmat sijaitsevat Uunisvuori-nimisen kallio-kukkulan koillisrinteessä, toinen "Suden luolaksi" kutsutun luolan sisällä ja toinen sen ulkopuolella, luolan suuaukosta noin 50 m:n päässä luoteeseen. Tarkastus suoritettiin 30.12.2008, jolloin sää oli vielä hyvä, eikä lunta ollut maassa juurikaan. Oppaina toimivat Maritta Lehvonen (040-7542864) ja Teemu Tikkanen.

Uunisvuori sijaitsee Nousiaisten kaakkoisosassa Luhdanojan laakson ja Maskun rajan välisellä metsävyöhykkeellä. Eteläpuolella olevaan Maskun rajaan on matkaa noin 200 metriä. Kolmea pienehköä, Uunisvuoren luoteis-itäpuolella sijaitsevaa peltotilkkaa lukuun ottamatta vuoren ympäristö on laajalti asumaton metsävyöhykettä, jolle leimansa antavat kalliolakiset kukkulat. Lähimmät esihistorialliset muinaisjäännökset – Tevavuoren kivikauden asuinpaikka ja Tevan kivilatomukset – ovat noin kilometrin päässä pohjoiseen (Inv. kert. 2003, Esa Laukkanen, kohteet 34 ja 61).

Luola ja sen kivrakennelma

"Suden luola" sijaitsee Uunisvuoren koillisrinteen jyrkänteessä, jonkin verran ympäröivää maastoa ylemmällä tasolla. Itäpuolella noin 80 m:n päässä olevan pellon reunassa korkeus merenpinnasta on 40 m ja luolan edustalla noin 45 m. Luola muodostuu ainakin kahdesta osasta - suuaukon puoleisesta laajemmasta etuosasta, jossa ihminen pystyy hyvin seisomaan ja ahtaan kulkuaukon takana olevasta takaosasta. Etuosan kattona on kallioseinämien ja siirtolohkareiden päälle/väliin jäänyt suuri siirtolohkare ja "lattiana" terassimainen maapohja. Etuosan takaseinässä on suuaukon levyinen mutta matala ja ahdas välikkö, joka erottaa etuosan takaosasta. Kulku tilavampaan takaosaan on mahdollista vain välikön oikeanpuoleisen reunan kautta ryömimällä. Välikön vasemman puoleinen osa on tukittu sekä suuaukon että välikön keskiosan puolelta lähes kattoon asti ulottuvalla vallirakennelmalla. Se on ladottu keskiosan maapohjasta esiin pistävien kiviensyrrien väliin niin, että luolan vasemman puoleisen seinämän ja em. kivien väliin muodostuu ikään kuin kaukalo. Valli on tehty maasta ja pienehköistä kivistä ja se on kiistatta ihmisen tekevä.

Luolan on paikkakuntalaisten tiedossa ja sen etuosaa on käytetty nuotion jäännöksistä ym päätellen leiripaikkana viime aikoinakin. Peruskarttalehdellä Luola-nimi on merkitty Uunisvuoren luoteispuolella olevan peltotilkun kohdalle lähes puolen kilometrin päähän luolan sijaintipaikasta.

Vallirakennelman tarkoituksesta ja ajoituksesta ei ole tietoa. Ensimmäisenä vaikutelmana kuitenkin

kin oli, että luola on toiminut piilopaikkana. Tässä tarkoituksessa sen takaosan tilaa on voitu naamioida vallin avulla huomaamattomammaksi. Lisäksi vallin ja ”katon” rajaan jäävä rako on mahdollistanut ympäristön tarkkailun. Luolassa oleskelua on voinut tapahtua milloin vain kivikaudelta lähtien. Lähin tunnettu kivikauden asuinpaikkakin on vain kilometrin päässä. Historiallisella ajalla yksi tällainen ajankohta on voinut olla Ison vihan aika. Nousiaisten historiassa todetaan, että elokuussa vuonna 1713 Nousiaisten väki oli metsissä pakosalla jonkin aikaa, kun venäläisten sotajoukkojen tiedettiin olevan tulossa. Seuraavan vuosisadan alkupuoliskolta on puolestaan tieto, että pelkoa herättänyt Sika-Kyosti, joka oli aikansa tunnetuimpia varkaita, pakoili luolissa Hyrkön takaisissa metsissä. Tähän luolaan häntä ei kuitenkaan voi suoralta kädeltä liittää. Jos kyseisellä talolla tarkoitettaisiin Maskun puolella 2,5 km:n päässä olevaa Hyrkön taloa, niin silloin tämäkin luola voisi tulla kyseeseen piilopaikkana. Todettakoon, että juuri tämän Hyrkön pohjoispuolisella metsäalueella on karttaan merkitty myös Varkaanmäki-niminen mäki.

Vallirakenteen ulkopuolisista piirteistä on vaikea tehdä päätelmiä vallin rakentamisajankohdasta. Äskettäin muokkauksen vaikutelmaakin oli havaittavissa paikka paikoin vallin pintaosissa, mutta se on voinut syntyä myös siitä, että jokin isompi eläin on ryöminyt raosta ulos. Vallin pinnassa oli paikka paikoin ohut sammalpeite, mutta kohdalla, jota on voitu käyttää kulkureittinä, sammalta ei ollut, ainoastaan irtomaata.

Kivilatomus

Luolan ulkopuolella noin 50 m:n päässä oleva kivilatomus on kallioseinämän vieressä olevassa luonnonkivikossa. Kallion vierustalla on tällä kohtaa luonnonkivikkoa lukuun ottamatta maapeitteinen ja puustoa kasvava terassi, jonka korkeus merenpinnasta on suurin piirtein sama kuin luolan suuaukon. Kallioseinämä työntyy täällä viistosti ulkonevaksi lipaksi latomuksen yläpuolelle. Latomus on vaikeasti havaittavissa, mutta lähemmin tarkasteltaessa sen kohta poikkeaa muusta kivikosta siinä, että kivien välissä on tiiviimpi maa- ja kivipakkaus. Lisäksi kivet ovat pienempiä kuin ympäröivän luonnonkivikon kivet. Latomus on muodoltaan soikeahko ja kutakuinkin ihmisen kokoinen. Vaikutelmaksi jäi, että kyseiselle kohdalle on voitu haudata tai kätkeä jotakin. Tätä mahdollisuutta ei voi sulkea pois varsinkaan, kun vieressä on luola, jota on voitu käyttää piilo- tai pakopaikkana.

Lopuksi

Luolan ja sen lähistöllä olevan kivilatomuksen tarkoituksen sekä ajoituksen selvittäminen arkeologisten tutkimusten avulla olisi aiheellista toteuttaa pikapuolin. Tämä syystä, että luola voi tulla laajemmin tunnetuksi ja uteliaisuuden kohteeksi, jolloin aarteen etsijöiltäkään ei kenties vältytä. Luolan suuaukko on lisäksi satunnaisena nuotiopaikkana, jolloin sen maapohja joutuu kulutukselle alttiiksi. Huomioon ottaen sen, että samalta metsäalueelta tunnetaan jo kivikauden asutuksen merkkejä, saattaa luola tarjota mahdollisuuden jopa kivikautisen luola-asumisen tutkimiseen.

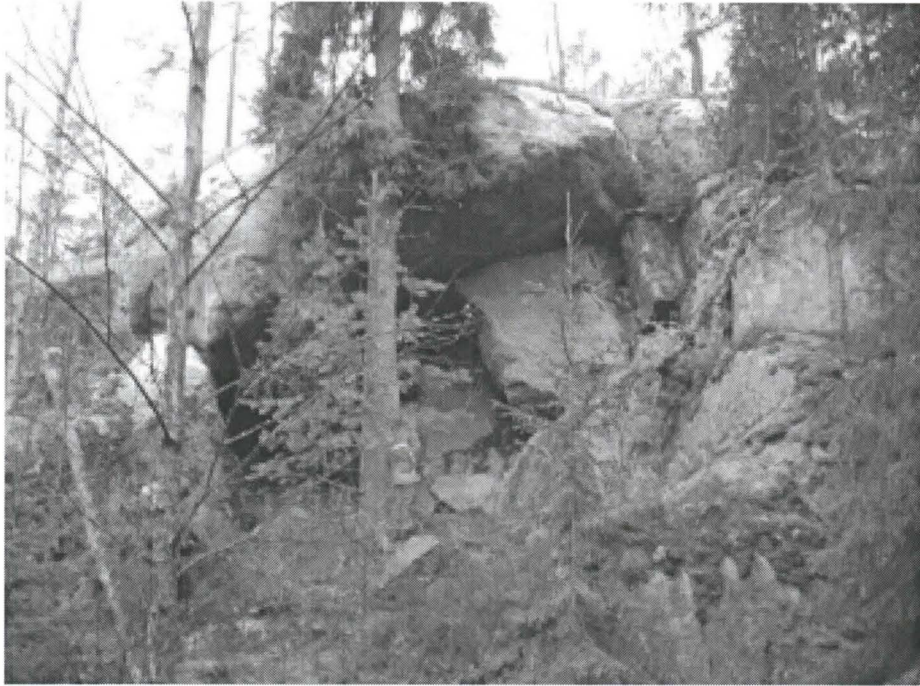
Turussa 2.1.2009

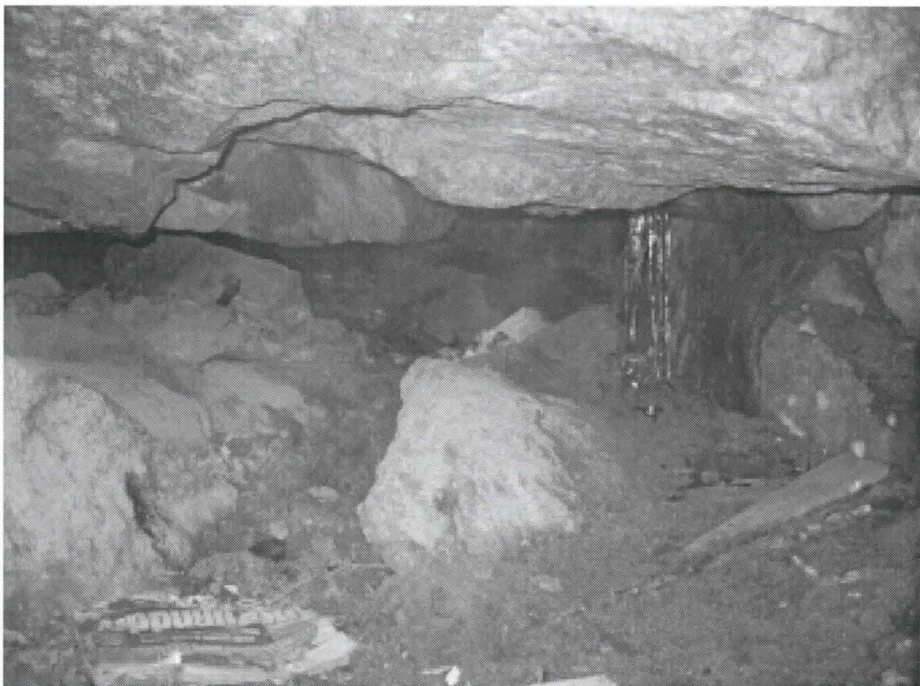
Heljä Brusila

Tutkija, Turun museokeskus/Varsinais-Suomen maakuntamuseo

Kuva 1. Nousiainen, Uunisvuori. Luolan suuaukko. Idästä.
DT2008:44:11:1. Valok. H. Brusila

Kuva 2. Nousiainen Uunisvuori. Luolan etuosan takaseinässä oleva kulkureitti luolan takaosaan. Vasemmalla kivien väliin tehtyä vallirakennetta.
DT2008:44:11:2. Valok. H. Brusila

Kuva 3. Nousiainen Uunisvuori. Luolan etuosan takaseinässä oleva kulkureitti luolan takaosaan. Vasemmalla kivien väliin tehtyä vallirakennetta. DT2008:44:11:3. Valok. H. Brusila

Kuva 4. Nousiainen Uunisvuori. Luolan etuosan takaseinän vasemman puoleista osaa, johon on tehty kivistä ja maasta vallimainen rakenne. DT2008:44:11:4. Valok. H. Brusila

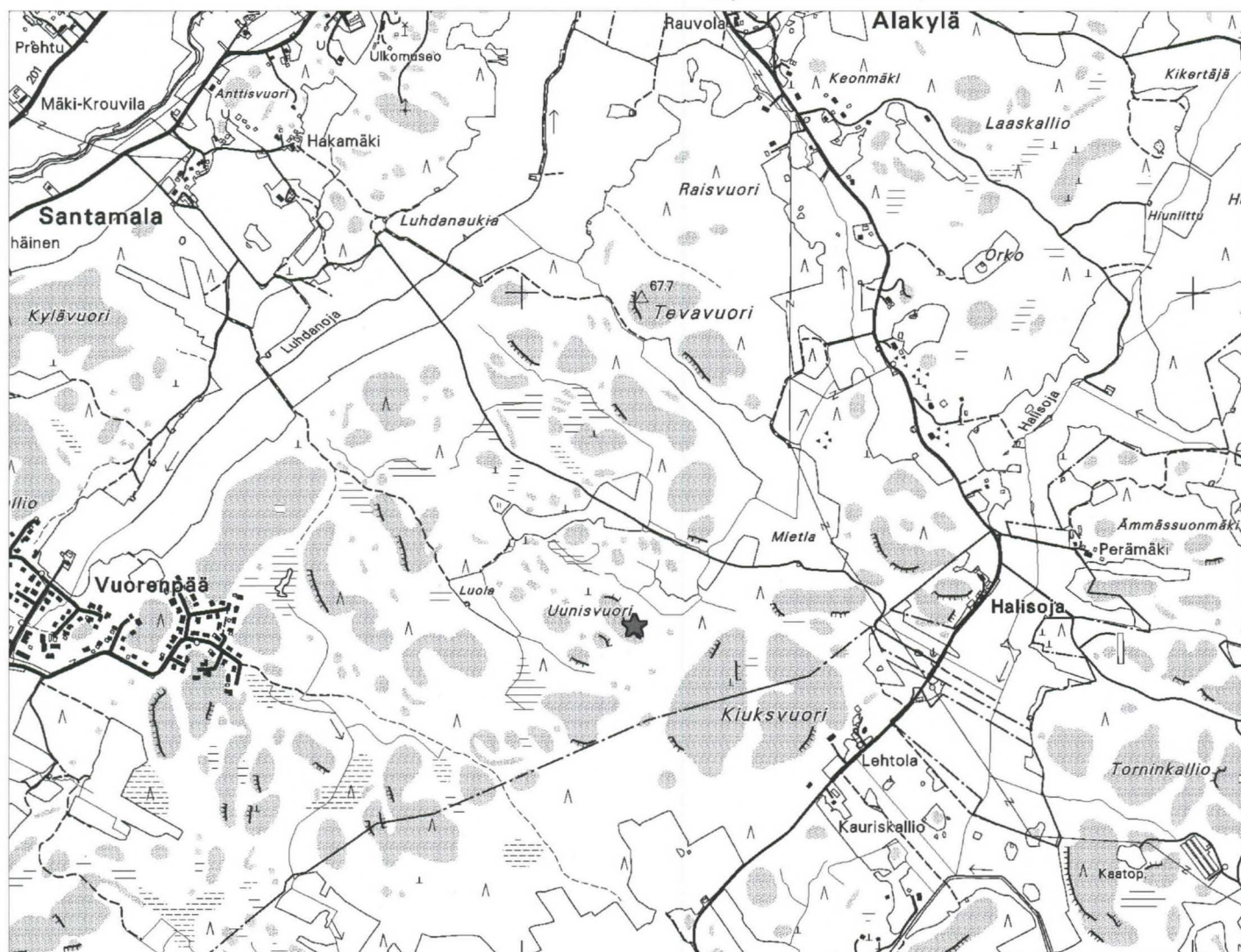

Kuva 5. Nousiainen Uunisvuori. Luolan lähistöllä kallioseinämän juurella luonnonkivikossa oleva maan ja kiven sekainen latomus. DT2008:44:11:5. Valok. H. Brusila

Kuva 6. Nousiainen Uunisvuori. Luolan lähistöllä kallioseinämän juurella luonnonkivikossa oleva maan ja kiven sekainen latomus. DT2008:44:11:6. Valok. H. Brusila

Ote peruskartasta 1044 08, MK 1:20000

NOUSIAINEN Unisvuori

Luola